Terugblik, verslag en Q&A
GOO-special 'Aanpak Aziatische Duizendknopen bij grondverzet'

(dinsdag 30 september 2025, online)

Het Gelders Ondergrond Overleg (GOO) organiseerde op 30 september 2025, in samenwerking met de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN) en de gemeente Nijmegen, de online kennisspecial ‘Aanpak Aziatische Duizendknopen bij grondverzet’. De special gaf zicht op de huidige regelgeving, de noodzaak van data, en de praktische tools die nodig zijn om verspreiding via grondverzet te beperken of te voorkomen.

Aanleiding en doel

Aziatische Duizendknopen verspreiden zich voornamelijk door toedoen van de mens, via de aanwezigheid van resten van stengels en/of wortels in grond en groenafval. Hoewel de plant in de praktijk veel hoofdbrekens kost, wordt er in gemeentelijk beleid nog maar weinig aandacht geschonken aan de verspreidingsroute via grond.

Volledige bestrijding van de Aziatische Duizendknopen in Nederland is nauwelijks meer mogelijk. Daarom is het devies om nieuwe verspreiding op eigen terrein te voorkomen. De special heeft als doel gemeenten en aannemers te stimuleren om gezamenlijk de aanpak op te pakken en tools te ontwikkelen om verspreiding te voorkomen.

In gemeentelijk beleid wordt er nog maar weinig aandacht geschonken aan de verspreidingsroute via grond. Daarom heeft het GOO een advies voor gemeenten en omgevingsdiensten in Gelderland opgesteld voor een aanpak om verspreiding van Aziatische Duizendknopen via grondverzet te beperken of te voorkomen.

Om verspreiding via grondverzet tegen te gaan, is goede informatie over standplaatsen van Aziatische Duizendknopen essentieel. Het gaat daarbij om het aantonen van de verdachtheid of onverdachtheid van een locatie waar grond wordt ontgraven op de aanwezigheid van Aziatische Duizendknopen, bijvoorbeeld door middel van vooronderzoek. Een betrouwbare en actuele kaart is hierbij nodig.

In deze special werden praktijkvoorbeelden van beleid en aanpak, en de ervaringen daarmee, gedeeld.

Links naar opname en presentaties
Hieronder links naar de presentaties die tijdens de special zijn gegeven, een link naar de opname van de special en links naar relevante documenten.

- Link naar de opname van de online special 'Aanpak Aziatische Duizendknopen bij grondverzet'
- Presentatie Luuk de Vetten, specialist bodem Omgevingsdienst Regio Nijmegen
- Presentatie Thijs Oude Nijhuis, senior adviseur groen, Gemeente Nijmegen

Links naar documenten

- Advies Aanpak Aziatische Duizendknopen, GOO-werkgroep implementatie Omgevingswet
- Kaart invasieve exoten gemeente Nijmegen
- Het is mogelijk bij de NDFF een download of account aan te vragen en zelf data te gebruiken.
- Landelijk protocol bestrijding duizendknoop
- Werkprotocol bestrijding Aziatische Duizendknoop gemeente Amsterdam
- Kennisnetwerk invasieve exoten
- Methode VBK/VVMA

Presentaties en input

De sessie bestond uit twee presentaties, gevolgd door een bijdrage over de kennisdeling en praktische handvatten vanuit het landelijke netwerk.

1. Regelgeving en de noodzaak van data

Luuk de Vetten, specialist bodem Omgevingsdienst Regio Nijmegen

Luuk de Vetten ging in op de recente Europese regelgeving. De Aziatische Duizendknopen staan sinds kort op de zogenaamde Unielijst. Hoewel het Rijk formeel momenteel verantwoordelijk is, verschuift de verantwoordelijkheid voor Aziatische Duizendknopen hoogstwaarschijnlijk naar de provincies, die zich vaak focussen op Natura 2000- en andere waardevolle natuurgebieden. Formeel hebben gemeenten geen rol in de exotenverordening, maar zij zijn wel verantwoordelijk voor regulier groenonderhoud en moeten actie ondernemen bij risicovolle plekken, zoals groei in de fundering van bruggen.

Met de Omgevingswet kunnen gemeenten wel regels opnemen in hun omgevingsplan, bijvoorbeeld een informatieplicht of meldingsplicht bij graafwerkzaamheden in de buurt van de plant. Dit fungeert als een belangrijke *trigger* voor aannemers.

Het grote knelpunt is het gebrek aan actuele data. Een inventarisatie van het GOO liet zien dat van de ruim 60 Gelderse overheden (gemeenten, waterschappen, provincie) slechts 11 gemeenten daadwerkelijk een kaart hebben met de groeihaarden van Aziatische Duizendknopen. Zonder deze data is een goed vooronderzoek van een locatie, essentieel voor het beperken van verspreiding, erg lastig. Alternatieven zoals de ‘Flora en Fauna Verkenner’ van de NDFF zijn (nog) niet praktisch om op grote schaal te gebruiken.

Luuk wees tot slot op het Landelijk Protocol omgaan met de Aziatische Duizendknopen en de onderzoeksmethode van VKB/VVMA voor het uitvoeren van vooronderzoek, locatie-inspecties en grondonderzoek.

2. Praktische aanpak: de rol van gemeenten bij grondverzet

Thijs Oude Nijhuis, senior adviseur groen, Gemeente Nijmegen

Thijs vertelde dat Nijmegen een gemeente is die wel over een kaart beschikt met de signalering van exoten. Hij ging er met name op in hoe een proactieve aanpak kan werken.

- Signaleren en Waarschuwen: Bij een melding van graafwerkzaamheden wordt gecontroleerd of er een groeihaard in de buurt is.
- Locatie-inspectie: Aannemers worden uitgenodigd op locatie en er worden afspraken gemaakt, bijvoorbeeld het aanhouden van 3 meter afstand van de groeihaard met een *donkerrode zone*.
- Resultaat: Een praktijkvoorbeeld liet zien dat door deze aanpak verspreiding kon worden voorkomen, aangezien de plant een maand later wél omhoog kwam op de locatie.

Er is nog weinig jurisprudentie op dit vlak. Handhaving is lastig, maar in de praktijk gaan aannemers vaak mee in het advies om gedoe te voorkomen.

3. Deel bijdrage: Kennisdeling en handvatten

Christel Tijhuis, senior projectmanager openbare ruimte, Kennisnetwerk Invasieve Exoten

Christel Tijhuis, verbonden aan het Kennisnetwerk Invasieve Exoten, benadrukte de rol van het netwerk als centraal punt voor informatie. Het Kennisnetwerk probeert generieke informatie op te stellen en te verzamelen via een community om deze zo makkelijk mogelijk raadpleegbaar te maken.

Zij leverde enkele essentiële tips en input voor de discussie:

- Documentatie: Er bestaan praktische instructieposters voor aannemers en maaiers, vergelijkbaar met de 'bomen poster'. De gemeente Amsterdam heeft bijvoorbeeld een ‘aannemersinstructie Japanse duizendknoop’ en er is een simpele, basic instructie gemaakt voor maaiers. Gemeenten worden aangemoedigd deze onderling te delen.
- Preventie en Registratie: Er kan meer winst behaald worden door MOR-meldingen te gebruiken. Gemeentes kunnen bij de aanvraag voor graafwerkzaamheden in MOR (Meldingen Openbare Ruimte) een vinkje opnemen om de aannemer te verplichten een duizendknoop-check te doen. Dit zorgt voor bewustwording en enige mate van gedeelde verantwoordelijkheid.

Vragen en antwoorden

Tijdens het interactieve deel kwamen onderstaande vragen en opmerkingen aan bod.

Vraag: Kan de data van de NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna) gebruikt worden om een kaart te maken voor gemeentelijk beleid?
Antwoord: Het is een goede eerste input, maar niet dekkend. Het zijn waarnemingen, dus niet alles staat erin en afgemelde groeihaarden zijn niet zichtbaar. Waterschappen gebruiken deze data wel als basislaag en sturen deze mee naar aannemers, maar voor gemeenten is het lastig om een kaart te genereren.

Vraag: Worden meldingen van de Japanse Duizendknoop op de gemeentelijke kaart nog gecheckt op juistheid?
Antwoord: Ja, zeker. In het verleden werden meldingen zonder foto's blind toegevoegd, wat tot fouten leidde. Nu wordt er gecontroleerd, eventueel met Street View.

Vraag: Hoe ga je om met het groenafval dat vrijkomt bij de bestrijding?
Antwoord: Groenresten (groenafval) moeten formeel naar een verwerker van invasieve exoten (BVOR).

Vraag: Zijn er posters of instructies beschikbaar voor aannemers, bijvoorbeeld bij maaiwerkzaamheden?
Antwoord: Ja. Amsterdam heeft een 'aannemersinstructie Japanse duizendknoop' voor graafwerkzaamheden. Christel Tijhuis heeft een heel duidelijke en basic instructie gemaakt voor de maaiers in Amsterdam. Gemeenten mogen deze onderling delen en aanpassen.

Vraag: Is de inzet van speurhonden een effectieve controlemethode?
Antwoord: Ja. Speurhonden zijn getraind op de geur van de Duizendknoop en kunnen ook in de ondergrond, na het graven, detecteren of er nog levend plantmateriaal zit. Dit is nuttig omdat sommige bestrijdingsmethoden een klein levend deel achterlaten dat later weer tot de oppervlakte komt.

Vraag: Is het raadzaam om varkens in te zetten bij de bestrijding van Japanse Duizendknoop?
Antwoord: Nee, een deelnemer adviseert met klem om dit niet te doen, omdat er voldoende ervaring mee is dat het niet werkt.